

ПОЗБАВЛЕННЯ ВІЙСЬКОВОГО, СПЕЦІАЛЬНОГО ЗВАННЯ, РАНГУ, ЧИНУ АБО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО КЛАСУ – передбачений ст. 54 КК вид додаткового покарання, призначення якого справляє не лише моральний вплив на засудженого, а й позбавляє його тих прав, пільг та переваг, що пов’язані з наявністю в особи відповідних військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу.

Підставою призначення є: а) наявність у винного як під час вчинення злочину, так й постановлення вироку, відповідного військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу; б) вчинення ним тяжкого (ч. 4 ст. 12 КК) чи особливо тяжкого (ч. 5 ст. 12 КК) злочину. Вчинення злочину невеликої чи середньої тяжкості виключає можливість застосування цього виду покарання. Закон не ставить можливість призначення цього покарання у пряму залежність від характеру вчиненого особою злочину. Тому воно може бути призначене як тоді, коли вчинений злочин був пов’язаний із використанням повноважень, якими наділяється особа завдяки наявності у неї певного військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу, так і тоді, коли такий зв’язок був відсутній.

Військові звання присвоюються особам, які проходять службу в Збройних силах, Національній гвардії, Прикордонних військах, Службі безпеки, інших військових формуваннях, а також перебувають в запасі. Ці звання поділяються на армійські і корабельні, а також на звання рядового складу, сержантського і старшинського складу, молодшого офіцерського складу, старшого офіцерського складу і вищого офіцерського складу. *Спеціальні звання* присвоюються працівникам міліції, державної податкової, митної служби та ін. *Ранги* встановлені для державних службовців, посадових осіб місцевого самоврядування, дипломатів, *кваліфікаційні класи* – для лікарів, що проводять судово-психіатричні експертизи, судових експертів.

У законі не передбачається можливості позбавлення судом засудженого почесних і вчених звань, наукових ступенів, державних нагород, спортивних звань і спортивних розрядів тощо.

П. в., с. з., р., ч. або к. к. є *безстроковим*, оскільки час його застосування не обмежений якимись конкретними строками, і навіть після погашення (зняття) судимості засуджений не має права претендувати на *автоматичне* відновлення його в тому статусі, якого він був позбавлений за вироком суду.

Порядок призначення покарання визначається тим, що воно не вказується в жодній із санкцій статей Особливої частини КК, а тому в усіх випадках призначається за розсудом суду на підставі ст. 54 КК, на яку суд посилається у вироку. Застосовуючи покарання, суди враховують, зокрема: використання винним свого звання, рангу, чину чи кваліфікаційного класу для вчинення злочину або для одержання не передбачених законом переваг для себе чи для інших осіб; його ставлення до виконання службових обов'язків; наявність дисциплінарних стягнень тощо.

При призначенні цього виду покарання за сукупністю злочинів (ст. 70 КК) або вироків (ст. 71 КК) воно не може бути поглинено іншими видами додаткових покарань, а також складено з ними і завжди виконується самостійно (ч. 4 ст. 72 КК). **П. в., с. з., р., ч. або к. к.** не застосовується до неповнолітніх (ст. 98 КК), але може бути призначено у разі звільнення від відбування покарання з випробуванням (статті 75, 77 КК). Як заміна покарання, передбаченого ст. 54 КК, так і застосування його в порядку заміни інших видів покарання законом не передбачені. Однак засуджена до нього особа може бути звільнена від його відбування на підставі закону про амністію чи акта про помилування (ст. 85 КК). Призначення **П. в., с. з., р., ч. або к. к.** не впливає на обчислення строків погашення (зняття) судимості.

Порядок виконання покарання у виді **П. в., с. з., р., ч. або к. к.** визначено у ст. 29 КВК України.

Лит.: Пономаренко Ю. А. Види наказаний по уголовному праву Украины. – Харьков, 2009; Рябчинська О. П. Система покарань в Україні: поняття, значення та принципи побудови. – Запоріжжя, 2013.

М. І. Хавронюк